

הדרגה הששית - מחצית השנה הי"ג לנערה, ושנת י"ב כולה לנער⁴⁰. שניהם ראויים בשני מצבים אלה לחליצה לגט ולקידוש, וכיוצא בהם מדיני אישות. אם הביאו שתי שערות יחול עליהם הדין. אם לאו - לא⁴¹. על משך זמן זה קבע המקרא את הבגרות באומרו שדים נכונו ויערך צמח (יחזקאל טז ז).

מצב שביעי הוא לאחר י"ב שנה ומחצה לנערה ואחר י"ג שנה לנער. [בגיל זה] חלים עליהם כל דיני התורה בענייני אישות, ממונות וזולתם בלא בדיקה, לבד ממכירת קרקע, שאין לה תוקף עד מלאות להם עשרים שנה⁴². [בגיל זה] דהיינו עשרים, הוריש האל את הארץ באומרו אלה תחלק הארץ (במדבר כו ג).
וזה שאמר וירא בסבלותם (ב יא) כוונתו, שהיה מהרהר בגזירת המלך כמו...

11. כ ה

אמר רבינו סעדיה ז"ל: תכונותיה [של בת פרעה] שונות מתכונות אביה. פרעה בתכלית האכזריות. כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו (א כב). והיא ותחמל עליו (כ ו). הוא בתכלית הרשע והעול, והיא בקו הצדק ואני אתן את שורך (ב ט).

(ראב"ם)

12. כ ו

פתח בישושום (ישעיה לה א). בארתי יסר⁴³ [ישושון] ונטשתי את הסיומת. וזה כאמרו יביאה את תרומת ה' (לה ה) שפירושו 'ביא', ויש להשמיט את הסיומת. וכאמרו ותראהו את הילד.

(רצחבי - ישעיה, עמ' שג; וכן דונש, עמ' 20 ס"י 65)

13. כ ב

ויש שהצדקה מצלת ממיחה בעולם הזה כדרך שחיתה האשה הצרפית בשנות הרצב עם אליהו. [וכן מצלת] מן העונש בעולם הבא, הנקרא 'מות', כדרך שהצילה את יתרו שאמר קראן לו ויאכל לחם, וכל כיוצא בו.

(משלי, עמ' צד ע"ו 5-8)

14. ג ב

וכן במעשי [האל] החכם: כשרצה להשמיע קולו למשה חס על ראייתו וניהלו בהדרגה.

40 לפי העניין יש להפוך: מחצית שנת הי"ג לנער, ושנת י"ב לנערה.

41 כתובות לט א; הלכות גירלות, שם, עמ' 117, ש"י 9-11.

42 בבא בתרא קנו א; הלכות גדולות, שם, עמ' 118, ש"י 30-31. ר' מבשר הלוי השיג על דברי הגאון (להלן, כא ז) בהסתמכו על מאמר שמואל (בבא בתרא קנו א). הוא טוען שבגיל זה צריכין בדיקה בחמישה דברים (השגות ר' מבשר, עמ' 30, 83). מ' צוקר (שם, עמ' 84 הע' 99) העלה את דעת הפוסקים בעניין זה וניסה ליישב את שיטת ר' סעדיה.

תחילה הראה לו אש ארצית בסנה, כאמרו וירא והנה הסנה בוער באש. וכשסבל זה הראה לו אור המלאך כאמרו וירא מלאך ה' אליו, ואע"פ שזה מוקדם בכתוב. וכשסבל זאת הראה לו אור הנקרא שכינה, כאמרו ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה (ג ד).

(ספר יצירה, עמ' עא ע"ו 16-24)

15. ג ב

וירא מלאך ה' אליו בלבת אש. פירוש לכת אש - שלהבת אש. ראייה לדבר שמי שמצית את האש נקרא במשנה 'מלבה'. כאמרם אחד מביא את האור ואחד מביא את העצים וכא אחד וליבה המלבה חייב. לכתו הרהר הרי כולן פטורים (משנה, בבא קמא ו ד).

(שבועים מליס, עמ' 19 ש"ו 2-16)

16. ג ב

אמר הגאון כי סנה תחלק לשני חלקים: האחד קרץ והשני שמים.

(ראב"ע הקצר)

17. ג ז

אם ראה תראה בעני אמתך (שמואל"א א יא) הוא חולשה בכנים. לפי שרכנו סעדיה ז"ל אמר כי העוני על ארבעה פנים. ראשון שבהם: חולשה בכח. ועליה אומר הכתוב מציל עני מחזק כמנו (תהלים לה י). השני: חולשה בממון. ועליה אומר הכתוב ועני ואביון מגדולו (שם, שם). השלישי: חולשה בכנים. ועליה אמרה חנה אם ראה תראה בעני אמתך. והרביעי: חולשה במצב. ועליו נאמר ראה ראייתך את עני עמי.

(ראב"ש, עמ' 118, ס"י 14)

18. ג ט

וגם ראייתך את הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם. מפני שנכנסו למצרים בשבעים נפש, והושיבם יוסף בארץ גושן. ולא היתה הארץ מכילה אותם כי היתה הברכה בהם. והמצרים לא היו מניחים אותם להתרחב בארץ, אבל היו לוחצים ודוחקים אותם, כמו שאמר הכתוב: וילחצו האמורי את בני דן ההיה כי לא נתנו לרדת בעמק (שופטים א לד).

(רבינו בחיי בשם ר' חננאל, עמ' כז)

19. ג י

לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים. יש בין הנביאים שהיו שלוחים כמו אברהם יצחק ויעקב. כל שליח הוא נביא אבל לא כל נביא הוא שליח.

(רבי משה בן עזרא, שירת ישראל, בשם רס"ג; עפ"י גד ח"ב עמ' 44)